

26.09x30.87	1	26	עמוד	מגמות בחינוך - הארץ	02/02/2022	80467901-5
האוניברסיטה העברית בירושלי - 22111						

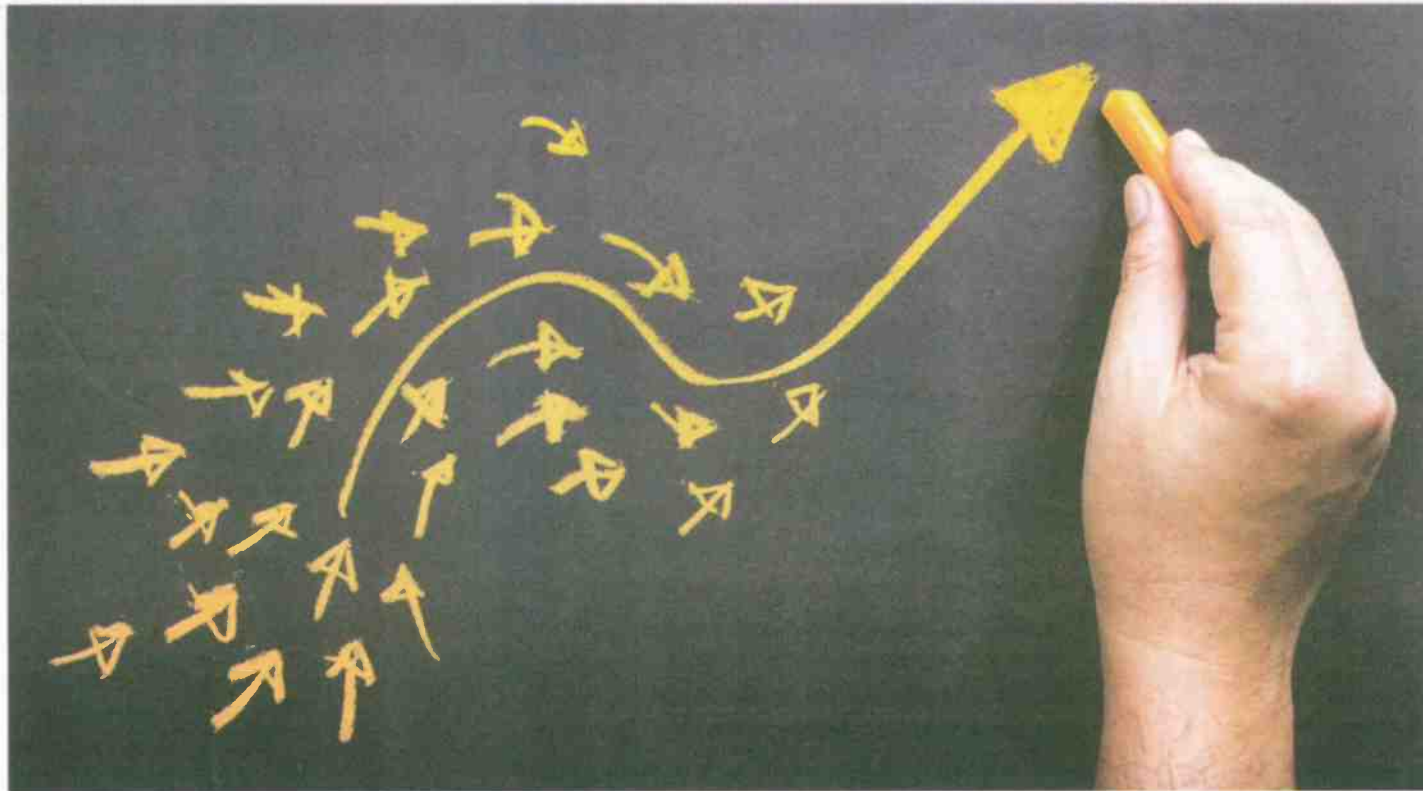

ד"ר טל גלעד | צילום: ארקדי וורונין

אפילו מבחינה כלכלית, עליו להיות רב ממדי, מורכב, מקיף ורגיש להקשה. במילים אחרות, הבסיס להצלחה לימודית הוא במידה רבה תוצר של גורמים רגשיים וחברתיים. הצלחה במתמטיקה, לדוגמה, תלויה ביכולתם של ילדים להתגבר על הפחד ממנה לא פחות משהיא תלויה באיכות ההוראה והחומר הנלמד. השילוב של שתי תוכנות אלו מוביל אירגון ניים בינלאומיים אל תפיסה רחבה יותר של החינוך שלא רק שרואה בלמידה חברתית, רגשית ומוסרית חלק אינטגרלי מהחינוך אלא גם מרכיב חשוב בהצלחה אישית, חברתית ואף פוליטית.

דאגה לרווחה העתידית של הילדים

הרוח החדשה המנשבת מכיוון האירגונים הבינלאומיים אל משרדי החינוך השונים, מביאה איתה הזרמויות חינוכיות. כל עור, העניין בלמידה חברתית, רגשית ומוסרית, ותמיד היה כזה, היה נחלתם של גורמים מקומיים ומנוגד לרוח השלטת במדיניות, סיכויי ההתפתחות היו מועטים. אולם כיום המפגש בין מחנכים והורים רבים שלהם עניין בהתייחסות כוללת של הילדים, לבין ההכרה הממסדית המתרחבת בחשיבותה של הלמידה החברתית, רגשית ומוסרית, יוצר כר פורה להתנסויות חינוכיות חדשות. רבים מהפרויקטים שאנו רואים סביבנו, דוגמת זה המתואר בפתח הדברים, הם ניצנים של התגבשות תפיסה חינוכית אלטרנטיבית שמושבתת בראש ובראשונה על דאגה לרווחה העתידית של הילדים והחברה. אין לטעות, הגישה החינוכית שמרחיבה את תחום עיסוקו של החינוך, עדיין בראשיתיה ורחוקה מלהיות מבוססת. ישנם כוחות חזקים נגדיים אשר פועלים מולה ומקדשים את היעילות הכלכלית או תפיסות שמרניות. לא ברורה גם השפעתה של מגפת הקורונה על התהליכים שתוארו כאן. מצד אחד, הקורונה האירה את חשיבותם של היבטים חברתיים ורגשיים בחינוך. מנגד, המשבר הכלכלי שיצרה הקורונה עשוי לרחוק היבטים לא כלכליים של החינוך בחזרה לשוליים, כפי שקרה פעמים רבות בהיסטוריה לתפיסות חינוכיות דומות. לסיכום, הזרעים של חשיבה אחרת בחינוך נורו עו ולראשונה מזה זמן רב הם זוכים גם לרוח גבית "מלמעלה". כל התנסות, פרויקט או מסגרת שנועדו לחזק היבטים רגשיים, חברתיים ומוסריים מלמדים אותנו דבר נוסף על כיצד ניתן לסייע ולשפר את עתיד ילדנו ועתיד החברה הישראלית בכללותה. עלינו לקוות שנשכיל להשקות אותם בכדי שכבוא היום נוכל לקטוף את הפירות.

קול קורא מלמעלה לחינוך חברתי, רגשי ומוסרי

הרוח החדשה המנשבת מכיוון האירגונים הבינלאומיים, כגון אונסק"ו, הבנק העולמי ובמיוחד ה-OECD, מביאה איתה הזדמנויות להתנסויות חינוכיות חדשות. הכיוון: חיזוק היבטים רגשיים, חברתיים ומוסריים שישפרו את עתיד ילדנו ועתיד החברה הישראלית בכללותה.

תשומת לב רבה יותר מוקדשת לקידום הרווחה של יחידים במובנה הנרחב ביותר, ולא רק להיבט הכלכלי כמוכנה הצהר לדוגמה, גם אונסק"ו וגם ה-OECD מקרמים כיום פרויקטים גדולים שתכליתם לרתום את החינוך להגדלת הרווחה והשגשוג של האזרחים במדינות השונות תוך מתן דגש חסר תקדים, מבחינת מדיניות חינוך, על פיתוח יכולות רגשיות, חברתיות ומוסריות. לא מדובר אמנם בפניית פרסה וההיבטים הכלכליים של החינוך עדיין תופסים את מרכז הבמה, אך לצדם נוצרת ומתגברת ההבנה שהחינוך יכול וצריך לשפר ממדים נוספים של החיים.

מה שעומד בבסיס העניין של חלק מהארגונים הבינלאומיים בהיבטים הרגשיים, חברתיים ומוסריים של החינוך הוא חלחול של שתי תוכנות מרכזיות מעולם המחקר והאקדמיה אל העולם של קובעי המדיניות. ראשית, מחקרים רבים מראים שהשפעה של הצלחה כלכלית, במיוחד בחברת השפע המערבית, על איכות החיים והאושר של אנשים היא מוגבלת. הכלכלה מסתבר, בניגוד לתפיסה הרווחת בעשורים האחרונים בקרב מקבלי ההחלטות, אינה חוות הכל, ולראיה למרות הצמיחה הארירה של העשורים האחרונים מרדי האושר נשארו קבועים יחסית. לאור זאת, מתחדדת כיום ההכרה שלעבור דה על היבטים רגשיים וחברתיים יש תפקיד מפתח בקידום הרווחה והאושר של רבים ובמיוחד של ילדים. תוכנה נוספת שמחלחלת, שגם לה בסיס מחקרי, היא שעל מנת להפיק את המיטב מהחינוך עצמו,

מהשטח, מהעשייה של הורים, מחנכים וגורמים מקומיים, אבל בכדי להבין לעומק את השינוי שמ"תרחש צריך גם להביט למעלה, אל קצה הפירמידה של קביעת מדיניות החינוך העולמית.

גורמים רגשיים וחברתיים בבסיס הצלחה

מזה כשישה עשורים, ארגונים בינלאומיים כגון אונסק"ו, הבנק העולמי ובייחוד ה-OECD, עוסקים בעיצוב מדיניות חינוך והשפעתם רק מתחזקת עם הזמן. באמצעות איסוף נתונים חינוכיים, העברת מבחנים משווים כגון מבחני פיו"ה, ניתוח מעמיק של מערכות חינוך ופרסום ניירות עמדה, הפכו ארגונים בינלאומיים שונים לסמכות חינוכית שמדינות רבות, ובכללן ישראל, קשובים לה. אך מהי המדיניות שמקדמים ארגונים אלה? לאורך השנים שמו מרכזית הארגונים הבינלאומיים, שחלקם הגדול כלכליים, דגש על תפקיד החינוך בקידום ההון האנושי, שיפור הצמיחה והכנה לשוק העבודה. בהתאם הועדפו תחומים שנתפסים כתורמים ליעילות כללית כגון מתמטיקה, מדעים ולימודי שפה. תילי תילים של מחקרים, חוות רעת ודוחות נכתבו על הדרך שבה הפכו האירגונים הבינלאומיים את החינוך לכלי שרת של המערכת הכלכלית. אולם, מזה כשני עשורים, ובמיוחד בשנים האחרונות, אנו עדים להתפתחות מעניינת במדיניות החינוך שמאמצים הארגונים הבינלאומיים.

ד"ר טל גלעד, בשיתוף אוניברסיטה העברית

יום חמישי, שמונה בבוקר, בתוך מבנה מורשת בפאתי ירושלים. היום מתחיל בריון סוער על העקרונות הפילוסופיים שראוי שינחו חלוקה צורקת של כוסות שוקו. זו עוד פגישה שבועית של קבוצת ילדים בגילאי 7 עד 12, שבמקום ללכת לבית ספר כיום זה מתקבצים על מנת לרונ ברילמות מחייהם, לבחון שאלות מוסריות, לעבוד על פרויקטים משותפים, לחלוק דברים שמעניינים אותם וגם לשחק. זו דוגמה אחת מיני רבות, רבות מאוד, של תוכניות ומסגרות שחורגות מתחומי הלימוד הסטנדרטים ומפנות את הזרקוד להיבטים החברתיים, רגשיים ומוסריים של החינוך. הגיוון של תוכניות אלה עצום. חלקן מתקיימות בתוך בתי הספר וחלקן מחוצה להם, מקצתן פורמאליות ומקצתן בלתי פורמאליות, והן נערכות במיקומים גיאוגרפיים שונים. התוכניות גם עוסקות בקשת רחבה של תחומים ופעילויות: ממינדפולנס (קשיבות), דרך בישול ועד חקלאות. נראה שתוכניות ומסגרות שבעבר היו גרומות לקובעי מדיניות ואנשי חינוך רבים להרים גבה ולתהות על ערך הזמן והמשאבים שמושקעים בהן, הפכו בימינו ליותר ויותר מקובלות. רבות מהן מאושרות ע"י משרד החינוך ונתמכות על ידו, או לחלופין על ידי רשויות מקומיות, מוסדות אקדמיים ואנשים פרטים. לא ניתן כמוכן להבין את העניין בלמידה חברתית, רגשית ומוסרית, כמנותק

ד"ר טל גלעד הינו ראש המחלקה למחשבת החינוך בבית הספר לחינוך [אוניברסיטה העברית](#)